

A GUZLA

Írta: Ágoston Sándor

Beográdból Pancsevóra utaztam, s a hajóra kellett várakozni. A Duna-parti vendéglők egyikében az ablakhoz közel egy szép szál ember telepedett le. Lehetett harmincöt éves. A ruhájáról ítélve dél-szerbiai. Rendelt egy feketét, s mit sem törődve az emberekkel, tisztán a saját szórakoztatására elővette az egyhúrú guzláját, rátámasztotta a térdére, keresztbe fektette rajta a szintén egyhúrú vonót, elkezdte húzni-húzni, de mindig egy hangon, s hozzá harsányan énekelt, de folyton egy hangon, csak a guzla húrját néha-néha megrezegtette. A hajó megérkezett, de én nem szálltam be, meg akartam várni, mikor fog másik hangot. Órákig nem változtatott a hangon. Csak énekelt átszellemült arccal folyton egy hangon. A Kraljević Marko históriáját énekelte, mely a szerb nép legkedvesebb régi hőskölteménye.

Évek múlva látogatást tettem a karlócai pátriárka helyettesénél. Fiatal, negyvenéves ember. Püspök. Tökéletesen beszélt angolul, németül, franciául. Nagy műveltségű ember. A fogadószobájában egy kis asztalon ott állt a guzla. Kérdeztem, mit szokott ezzel csinálni?

– Énekelni szoktam mellette.

– Mit?

– A régi szerb népdalokat, hőskölteményeket. Ez nálunk hagyományos szokás. A sumadiai, dél-szerbiai, montenegrói ember el sem tudja képzelni az estét anélkül, hogy elő ne vegye a guzlát, s ne énekeljen mellette régi népdalokat, hőskölteményeket, népmondákat s mindezek gyűjteményét, a Kraljević Markót.

Eszembe jutott az én Duna-parti emberem, akinek a kedvéért két hajót el hagytam menni, mert nem tudtam betelni a nézésével és a hallgatásával. Az az egyhangú ének valóságos elbűvölés, pedig nem értettem belőle egy szót sem. Elbűvölés maga egyszerűségével, s elbűvölés az átszellemült arc, mellyel az az ember énekelt. Elképzeltem valahol Dél-Szerbiában, ahol egyszerű faháza előtt esténként énekel a guzlája mellett, s a gyermekei áhítattal hallgatják.

– Mit csinál ilyenkor ez a család?

– A nemzeti irodalom legszebb gyöngyeiben gyönyörködik.

Milyen sivár ehhez képest a mi nemzeti életünk!

Miben nyilvánul meg a magyar ember nemzeti élete? Hogy éli ki a mai magyar család nemzetiségét? Hogyan műveli nemzeti kultúráját? Újságot olvas vagy a rádiót hallgatja?

De mi ez a guzlához képest? Mi ez a régi népmondákhoz, balladákhoz, népdalokhoz képest? Milyen nagy kár, hogy nekünk nincsen guzlánk! Milyen végtelen kár, hogy régi népköltészetünk kincseit csak a középiskolai tanárok ismerik és ismertetik, de nem ismeri, nem tudja, nem élvezi, nem gyönyörködik benne maga a nép.

– Mivel lehetne pótolni ezt a pótolhatatlan veszteséget?

– Semmivel.

De ha már nincsen guzlánk, ha nincsen őseredeti népi hangszerünk, ha nem ismerjük, nem tudjuk, nem használjuk a saját kincseinket, legalább igyekezzünk megismerni. Vegyük elő a modern élet rendelkezésünkre álló kultúreszközét: a könyvet.

Milyen szép volna, ha megtanulnánk a dél-szerbiai, sumadiai, montenegrói szerbektől, hogy esténként a saját nemzeti irodalmunk remekműveiben gyönyörködnénk, s ezzel szórakoztassuk a családunkat is. Minden este egy ének a Toldiból, Buda halálából, a kuruc balladákból, Mikes Kelemen leveleiből, Csokonai, Vörösmarty, Petőfi, Arany, Ady s a legújabbak költeményeiből, Tompa virágregéiből stb., stb.

Egy szellemes ember egyszer így határozta meg a művészetet, hogy a művészet az, amivel az ember este nyolc óra után foglalkozik. Határozzuk el, hogy este nyolc óra után minden magyar családban a magyar nemzeti irodalom remekeivel foglalkozunk.

Elő vesszük a guzlát!